

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 60 (1975)

Heft: 4

Artikel: Impediments en scola

Autor: Caduff, Pieder

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882387>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Impediments en scola

da Pierer Caduff

Prestaziun e success en tuts graus, in clom de nies temps modern che influenescha nossa veta mintga mument. Secapescha ei quei clom era penetraus en stiva de scola ed ha sussentau scolasts e scolars sin tuts sclems. Paupra sch'in u l'auter scolar sa ord in motiv buca corrispunder alla pretensiun: prestaziun e success surtut en scola. Tgei disgrazia, tgei situaziun catastrofala! Geniturs sevilan: schliet scolast, miserabla metoda etc. Il scolast selamenta: Munconza d'intelligenza, marschadetgna, munconza de concentraziun, schliet uorden a casa etc.

Tut quellas stgisas san en in singul cass esser l'empudientscha dil disir d'in affon en scola. Denton pil pli retracta ei da simtoms per in disturbi pli profund, ils quals blocheschan las differentas habilitads ch'ein necessarias per prestar zatgei cun in cert success. Las enconuschientschas della psicologia sco igl agid della pedagogia muossan a nus clar ch'ei basta buca semplamein d'eliminar ils simtoms, na ei ha surtut num d'eruir ils motifs profunds e lu era da tractar quels. Geniturs e scolast constateschan ils simtoms, il psicolog da scola ha d'encurir ils motifs e lu da proponer il tractament ni la scolaziun speciala da quels affons.

Questa laver vul presentar cuortamein las pusseivladads d'agid ch'existan en nies Cantun ed en special en Surselva. Ella vul denton era far atents sin munconzas en quels graus.

Il survetsch psicologic-scolastic dil Cantun Grischun

a) Ses pensums

Art. 6 della lescha de scola prescrica al Cantun de mantener in survetsch psicologic-scolastic. Ses pensums circumscriva il regulativ pil survetsch psicologic en art. 1 sco suonda:

- El interquera affons ch'ein impedi en lur svilup e gida tals tier in'adequata scolaziun ni promozion.
- El examinescha la madirezia de scola nua che quei fa basegns.
- El interquera affons cun impediments d'emprender, tals cun faviala

mendusa ed affons che fan difficultads ell'educaziun.

- El cussegli geniturs, autoritads e scolasts tier l'educaziun de tals affons e propona las mesiras necessarias allas instanzas cumpetentas.
- El dat gronda peisa all'informaziun e perfecziun dils scolasts.

b) Organisaziun

Il survetsch psicologic-scolastic secumpona dad in psicolog de scola en uffeci cumplein, dils cussegliaders de scola en uffeci accessori e plinavon d'in psichiater d'affons medemamein en uffeci accessori. Il psicolog de scola ha absolviu in studi academic en psicologia e pedagogia ad in'universitat. Ils cussegliaders de scola han frequentau in seminari ni in institut universitar de pedagogia curativa. Per ordinari ein els en medem temps scolasts d'ina scola auxiliara. Il regulativ preveda in psichiater d'affons, quei vul dir in miedi-psichiater cun pratica privata che vegness elius dil Cantun sco psichiater de scola en uffeci accessori. Cunquei che negins psichiaters d'affons ein domiciliai en nies Cantun ei quei post aunc oz nunoccupaus e quei caschuna a bein biars affons e geniturs grondas malemperneivladads. Tenor regulativ san pliras vischnauncas ensemen cul Cantun era crear ina piazza per cussegliaders de scola en uffeci cumplein.

Mintga district ha in tochen treis cussegliaders de scola. Quels elaboreschan sin fundament de lur retschercas fatgas cugl affon in rapport per mauns dellas autoritads de scola e proponan las mesiras necessarias per gidar igl affon. Pli grevs cass empeilan els vinavon al psicolog de scola.

En Surselva havein nus dapresent 3 cussegliaders de scola: in mo per la Cadi, in per la part tudestga ed il tierz per l'ulteriura part romontscha.

c) Annunzias

Tgi sa annunziar in affon al cussegliader de scola? Cumpetents tier in tal pass ein ils geniturs, ils scolasts, gl'inspectur, las autoritads de scola ni la cumissiun tutelara. Avon ch'enviar in affon al cussegliader de scola ston ses geniturs vegnir informai. Enviar in affon directamein al psicolog de scola astgan mo il cussegliader de scola, las autoritads de scola e la cumissiun tutelara. Leutier ei la lubientscha dils geniturs necessaria. Ein ils geniturs buca cuntents cun las mesiras proponidas dil cussegliader de scola, lu san els recuorer directamein al psicolog de scola.

d) Retschercar e cusseglia

La lavour dil cussegliader de scola sedivida en dus camps:

1. La retscherca tier gl'effon daventa tras discuors ed observaziun, plinavon tras entgins tests e la finala ein era las indicaziuns dils geniturs, dil scolast ed eventualmein era dil miedi de gronda impurtonza.
2. Cussegliai ils geniturs, il scolast ed eventualmein il terapeut. Omisdus camps pretendan ordvart minuziusa ed exacta lavour, va ei gie adina pil beinstar digl effon. Tier sia proposta sto il cussegliader de scola adina puspei sedumandar tgei ch'ei il meglier pigl effon per gie buca seschar influenzar dals giavischs dils geniturs. Deplorablamein ein quasi tut ils cussegliaders de scola en nies Cantun ed era il psicolog surcargai cun lavour. Aschia vegn ual la cussegliaziun che pretenda bia temps, mo tras la quala bein biars problems savessen vegnir tractai da rudien per il bien digl effon e dils geniturs, fetg savens alla cuorta.

La madirezia de scola

Per entscheiver e cuntinuar la scola cun success sto gl'effon haver certas premissas, siu svilup sto haver contonschiu ina certa madirezia. Quella vegn paregliada cun la madirezia digl intragliauter de tut ses camerats de medema vegliadetgna. Tgei capin nus sut madirezia de scola?

- *corporalmein* sto gl'effon haver buna vesida e buna udida, esser fermi e sauns e senza impediments pli gronds.
- *intellectualmein* duess gl'effon capir quei ch'ins discuora cun el, el sto saver s'exprimer correctamein, q.v.d. en moda e maniera sco ils biars auters de sia vegliadetgna. Plinavon sto gl'effon esser habels de differenziar sempels simbols, saver seconcentrar, mussar perseveronza tier in pensum pli liung e saver tschaffar simultanamein ils diembers tochen 5.
- *socialmein* stuess gl'effon haver contonschiu ina certa independenza digl ambient de casa, s'integrar era per pli liung temps en ina gruppa d'affons de medema vegliadetgna ed exequir pintgas ordras.

La madirezia corporala interquera il miedi, las duas outras il psicolog de scola ni il cussegliader de scola. Per quei intent san ins applicar ina retscherca collectiva, pia in examen cun ina entira gruppa d'affons. Talas retschercas fan buca l'impressiun d'in examen agl effon, pertgei ellas vengnan fatgas en fuorma affonila ed emperneivla. Adina capeta ei puspei

ch'in u l'auter affon disgescha tier la retscherca collectiva. En gliez cass vegn quella fatga aunc inaga cugl affon persul. Semuossa ei lu ch'el ei veramein aunc buca madirs per ir a scola, sto il cussegliader de scola proponer da spitgar aunc in onn. Duront quei onn fuss ei denton d'avantatg pigl affon sch'el savess frequentar ina scoletta. Ei igl affon denton retardaus en siu svilup spirtal, lu eis ei meglier per el sch'el passa directamein ella scola auxiliara. Tier in affon ch'ei spirtalmein mendus vegn la scola de pedagogia curativa en damonda.

Tier affons ch'ein retardai en lur svilup manegian ils geniturs ch'ei fusi tuttina de schar empruar els en scola primara. Quella emprova denton se-paga buc pigl affon, pertgei gia en cuort temps vegn el trumpaus dalla scola e piarda savens tut tschaffen, tutta curascha. Ella scola auxiliara san ins perencunter ual all'entschatta entrar en las difficultads individuallas digl affon ed aschia prevegnir a bia malemperneivladads pigl affon. Cun ir mo plaun vinavon ella materia d'instrucziun survegn gl'affon segir-tad de sesez, il success ei veseivels ed igl affon ha plascher ded ir a scola.

Co sa ins svegliar e promover igl affon che va aunc buca a scola?

Il temps avon ch'ir a scola ha per igl affon ina zun gronda impurtonza. Gest en quei temps sto el sviluppar las premissas fundamentalas per sia formaziun intellectuala e sociala. El sa buca far quei persuls, biaronz eis el gest en quei temps avisaus agl exempl dil carschiu, digl educatur. Igl educatur sa esser en quei temps in bien exempl mo sch'el resta en stre-tga relaziun cugl affon. Tal pensum ademplescha buca en emprema lingia la scoletta, na el ei adossaus als geniturs. La scoletta ei en quei grau naturalmein in susteniment beinvegniu.

Cheu entgins patratgs d'impurtonza ell'educaziun digl affon che va aunc buca a scola:

- *Termagls e giugs*: Ils geniturs, bab e mumma duein prender peda e termagliar cugl affon. Ils termagls ein igl emprem ord materias naturalas: lenn cun e senza colur; per la stad ed ordaviert: crappa, sablun ed aua. Sempels giugs de famiglia en stiva ed ordaviert, era tals che promovan ils moviments, l'inschignusedad e la movibladad ein de gronda impurtonza.

- *Praulas e cant*: Nus stuein nuota dir agl affon che la praula seigi buca vera. Denton astgein nus buca surduvrar ella per menar el davos la cazzola. Forsa ei gl'eveniment de sentupada cugl affon lu il pli magics, cu nus cantein ensemes cun el semplas canzunettas.
- *Plidar*: Cheu vala pigl emprem, tedlar tgei ch'il pign di ni resda. Quei vul era dir prender serius ils pigns quitaus e problems de mintgadi. Lu vul gl'affon declaronzas tier tuttas damondas pusseivlas e nunpusseivlas. Nus explichein elllas schi sempel sco pusseivel e buca pli bia e buca pli pauc che quei ch'igl affon giavisch. En raschieni cul pign duvrein nus in sempel mo bi lungatg, buna pronunzia ei per el dapli che mo exemplar.
- *Malegiar e zambergiar* Quellas duas occupaziuns porschan agl affon in tschuat experientschas fetg nizeivlas. Beinduras stuein nus forsa era vegnir en agid cun plaid e cussegl. Tut quellas occupaziuns allegadas promovan denter auter era las premissas per leger, scriver e quintar.

Per promover la madirezia sociala menziunein nus:

Ordeifer la casa paterna: Cun 5–6 onns duei gl'affon meinsvart haver la caschun de sedivertir ordeifer la famiglia el ravugl dils camerats de sia vegliadetgna. Cheutras vul el era emprender de vegnir in tec alla ga independents.

Lavurettas e cumissiuns: Gl'ei mo d'avantatg pigl affon sch'ins adosse-scha ad el in sempel pensum, ina pintga lavuretta, la quala el ei habels d'exequir senza nies agid. Cun 6–7 onns sa igl affon gia surprender ina certa responsabladad.

Gl'ei absolutamein nuota necessari ch'ins muossi ad in affon de leger, scriver e far quen avon ch'ir a scola. Nus duvrein nuota leger stermentus cudischs d'educazion ni luvrar tras programs de promozion (oz fetg alla moda). Denton vala tonpli: schar reger la sauna raschun, patertgar logic e surtut – carezia.

Scolaziun speciala

Cheu dat ei en sesez dus tips, numnadamein la scola auxiliara e la scola de pedagogia curativa.

La scola auxiliara frequentan cun avantatg tals affons che han paucas habilitads teoreticas, persuenter bunas qualitads praticas. Ella ei ina scola publica sco la scola primara. Il diember de scolars ei denton fetg reducius, aschia ch'ina instrucziun fetg individuala ei pusseivla. Ton sco selai setegn il scolast vid il pensum che vegn tractaus ella scola primara. El va denton mo pass per pass d'in scalem a l'auter, mantegn in bien ambient en scola e sesprova de menar era il scolar pli fleivel al success. Aschia sa el motivar il scolar e francar en quel la fidonza tier sesez. Gronda peisa dat la scola auxiliara als roms pratics, pertgei gest leu schai la forza dil scolar auxiliar. Ei retracta gie de promover quei bien ch'ei avon maun.

Ins quenta cun circa 5% de tut ils scolars per la scola auxiliara. En Surselva dat ei scolas auxiliaras a Glion per Glion e contuorn, a Vignogn per la Lumnezia-sura, a Flem ed a Mustér. Quellas bastan aunc buca per proveider nossa entira regiun. Perquei eis ei de sperar ch'era las otras vischonauncas formeschien in tec alla ga in consorzi per crear l'adequata scolaziun per lur affons pli fleivels.

La scola da pedagogia curativa retscheiva tut ils affons ch'ein spirtalmein fleivels. Ella ei buca ina scola publica el senn della scola primara. Denton vegn ella sustenida e subvenziunada dalla segirada d'invalids, dal Cantun e dallas vischonauncas. La scola de pedagogia curativa sedivida en duas gruppas.

a) *La gruppera de scolars habels per retscheiver formaziun scolastica*

Schegie che quei affon ei spirtalmein fleivels, eis el habels d'emprender de leger, de scriver e de far quen e quei mo grazia a metodas specialas. Naturalmein contonscha el buca in ault scalem en quels roms, tuttina sa el sligar sempels quens, tschentar ora formulars e leger sempels texts, pia il pli necessari per la veta da mintgadi. La prioritad en quella gruppera ha denton la formaziun els roms pratics. Sia finamira ei ch'il scolar sappi, inaga relaschaus dalla scola, vegnir integraus el process de lavur e sappi aschia mantener sesez.

b) *La gruppera de scolars habels per retscheiver formaziun pratica*

Ella formeschia affons fetg fleivels ed aschia ston ins negligir ils roms de scola en favur della formaziun ella pratica de mintgadi. Bein contonscha in u l'auter scolar aunc in remarcabel nivo en quintar, ils biars vegnan de

leger e scriver, denton mo fetg semplas construcziuns. Sin 100 scolars anflein nus dus habels per la formaziun scolastica e pér sin 200 ei in habels per la formaziun pratica.

En Surselva existan gia duas scolas de pedagogia curativa. L'emprema ei a Glion e tschaffa ils affons della Foppa, della Lumnezia, de Rueun e de Flem. Ella meina omisduas gruppas sco externat, q.v.d. ils affons van mintga sera a casa. La secunda scola ei a Trun (dapresent sco provisori a Rabius). Ella ensiara medemamein omisduas gruppas sco externat per la Cadi. Schigleiti che la Casa d'affons Depuoz a Trun ei eregida vegn quella scola integrada en lezza casa. La Casa d'affons Depuoz obtegn lu aunc in internat per ils scolars fleivels de spert ord l'entira Surselva. Quei internat ei previus per affons che san ord ina u l'autra raschun buca frequentar in dils dus externats (memia liung viadi de scola, schliatas relaziuns a casa, difficultads d'educaziun etc.).

Ton sco pusseivel duei era gl'affon ch'ei spirtalmein fleivels saver restar en sia famiglia e frequentar da leuanora la scola de pedagogia curativa sco scolar extern. L'educaziun ell'atgna famiglia peisa ual per in tal affon melli gadas dapli che l'autra egl internat. Plinavon duein quels affons buca vegnir zuppentai e bandischai dils auters carstgauns, na ual els ein fetg engrazieivels sch'els san sesentir da casa e vegnan purtai dalla cumionnonza. E lezza duei puspei emprender d'integrar plein carezia era in carstgaun empau mendus en siu ravugl. Ina missiun nundetg nobla.

Las scolas de pedagogia curativa de nossa regiun savein nus buca decentralisar pli fetg. Per far gliez tuccass ei a mintga liug de scola in memia pign diember de scolars ed ultra de quei fuss il spectrum d'habilitads memia vasts. Ei dess scolas cumplessivas cun scolars ord omisduas gruppas. Leusut pitess l'instrucziun tondanavon ch'ei fuss gnanc responsabel pli.

Sut scolaziun speciala stuessen nus aunc menziunar outras scolas: Scolas per affons cun tgierp mendus, scolas per tals de fleivla vesida ni udida, scolas per tschocs e suords-mets, e la finala scolas specialas per affons d'intelligenza normala mo cun disturbis de tenuta. En Surselva havessen nus memia paucs affons che vegnissen en damonda per ina de quellas scolas e perquei ston quels vegnir scolai en instituts ella Bassa.

Ils motivs dils impediments en scola, pia impediments d'emprender ni fleivlezia spirtala

En principi fagein nus la differenza denter impediments d'emprender e fleivlezia spirtala. Affons cun impediments d'emprender retscheivan savens uras specialas en leger e scriver ni frequentan la scola auxiliara. Affons spirtalmein fleivels vegnan scolai ella scola de pedagogia curativa. Ei dat biars e differents motivs. Gia tiel singul affon sa in entir tschuppel motivs esser l'empudientscha per siu disgir. Per obtener ina survesta en quella damonda lein nus resumar els en las treis suandontas gruppas:

1. En relativmein biars cass constateschan ins ina *menda dil tschurvi*, in disturbi psicoorganic. Certas cellas dil tschurvi ein vegnidas destruidas u impeditas el svilup tras in accident. Aschia ston outras cellas surprender quella funcziun specifica. Tala reorganisaziun va naturalmein buca da sesez e pretenda bia exercezi. Consequentamein seretardeschä il svilup spirtal ni ch'el vegn tuttavia disharmonisaus. Ils donns psicoorganics ston denton buca adina haver influenza negativa sil svilup spirtal digl affon, inaga u l'autra tangheschan els forsa sulettamein ils moviments (malinschigneivels, malpraticas, plauns etc.). Enqualga san els denton esser schi ferms ch'ins plaida da fleivlezia spirtala. Ils accidents che caschunan quels disturbis san succeder el *temps de gravidanza*, (accident della mumma, greva malsogna, ni diever de medischinas senza ordra dil miedi), temas exageradas, memia bia lavur, memia gronds e biars quitaus etc. In tal accident sa era capitlar duront la *pigliola* (grevas cumplicaziuns, memia liunga ni memia greva pigliola etc.). Pil *nievnaschiu* ed el *temps d'affonza* ei il risico per in de quels accidents aunc ualts aults, sereducescha denton considerablamein cun vegliadetgna e carschientscha. Nus numnein per quei temps: fridas dil tgau, tussegaziuns ed ulteriuras nauschas malsognas. Ins drova nuota far quitaus nunmotivai. Il *nievnaschiu* drova oravontut ina buna e schubra tgira corporala, mo nuotatonmeins era ina caulda e cara tgira psichica, cunzun dalla mumma. En cass da dubi veglien ins sevolver al miedi de casa per agid e cussegl. Mintga miedi ei oz, grazia alla gronda peisa ch'ins dat alla pediatria, fetg versaus enten diagnostisar e tractar malsognas d'affons.
2. Grevas consequenzas, savens irreparablas, han *schliet ambient de famiglia e tgira negligida* sil svilup digl affon. Tier geniturs sventirai che teman de vegnir alla cuorta tiels gudiments ch'il mund porscha, maun-

can carezia e temps pigl affon. Els emblidan che carezia ed educaziun ein denter auter era renunziaziun ed unfrenda. In di vegnan els ad esser trumpai. Psicologs e psichiaters stuessen lu spert metter en uorden gl'affon. Lezs constateschan ch'igl ei deplorablamein gia memia tard de tractar ils geniturs. Ozildi vegn ei secret e fatg bia pils affons. Quei ei bein ver, mo malgrad tut ei ual nies temps quel che sbeta il pli fetg ils affons.

3. Avon paucs decennis aunc quintavan ins che 2/3 dils affons cun imbediments d'emprender ni cun fleivlezia spirtala hagien *artau* lur donn. Oz san ins denton che quei constat buc, pertgei l'ierta spirtala, la constituziun e la habilitad van savens otras vias che quei che nus manegein. Auturs dil fatg pretendan che mo circa 1/3 ei d'attribuir all'ierta. Pia ein 2/3 motivadas neu digl ambient ni tras accidents, nus numnein quei motivs exogens.

Pertgei scolaziun speciala?

Scadin affon duei haver il dretg d'ina scolaziun adequata, secloma oz la devisa. Noss'obligaziun ei denton de scolar gl'affon secund sias habilitads. El astga buca vegnir surprius en ina scola alla quala el ei buca car-schius, schibein sco gl'ei falliu d'enviar in affon en ina scola che porscha ad el memia stretga formaziun. Quei ei pia dus sbagls e ton in sco l'auter lavagan diltutafatg il svilup digl affon. En ina moda u l'autra vegn el baul ni tard a reagir. Forsa daventa sia tenuta agressiva, resignada, e sia tenuta fuorma plaunet siu caracter. Posseder in bien caracter seigi in luxus, sedi ei. Quel duess mintga carstgaun astgar retscheiver. El sto nuota adina esser ligiaus cun in intelletg brigiant. Ual las scolas specialas han en emprema lingia il pensum de formar lur scolars tier carstgauns de nobla tenuta interna, la quala gida e honorescha siu purtader.

Il scolar della scola auxiliara sa pli tard, sch'ei va bein, emprender in sempel mistregn. El ha era la pusseivladad de vegnir introducias en in mistregn senza frequentar la scola professiunala. Per il scolar che ha frequentau la scola de pedagogia curativa ston ins anflar in adattau plaz de lavur en in bien ambient. Ein quellas premissas dadas, lu sa el schizun haver gronda cuntentientscha en sia lavur, era sche quella ei mo sempla. Il scolar ch'ei spirtalmein fleivels vegn instruius en ina lavur pratica, pil bia en in luvratori schurmegiau. Era el sa, havend anflau la dretga relaziun visavi sia occupaziun, daventar ventireivels.

Disturbis parzials en la prestaziun

Tier biars affons annunziai al survetsch psicologic anfla ins cun agid della diagnosa differenziada disturbis parzials ella prestaziun. Quei munta il suandont: Il scolar posseda ina intelligenza normala mo disgescha tuttina en in ni plirs roms de scola. Puspei vala ei d'eruir schi exact sco pusseivel ils motivs de quei disgir. Gi'ei quei savens ina lavur hanada, denton eis ella adina puspei fetg interessanta e varionta. Per ussa san ins trer en considerazion l'enviada en scola auxiliara ni de segidar cun outras mesiras specialas. Sch'ei settracta veramein e mo d'in disturbis parzial, lu vegr gl'affon darar enviaus ella scola auxiliara. El obtegn il pli savens ina terapia speciala sper la frequenza ella classa normala.

Nus numnein cheu mo entgins dils disturbis parzials cun la pusseivladad d'agid.

- *Legastenia.* Ella ei ina fleivlezia parziale enten leger, consequentamein seresultan biars sbagls ell'ortografia. Quella fleivlezia sa esser artada ni la consequenza d'in defect psicoorganic. Tras uras specialas, la schi-numnada terapia de legastenia, sa ella vegrn migliurada ni el mender cass silmeins levgiada. Legreivlamein han ver 20 scolasts de nossa regiun absolviu in pli liung cuors de legastenia la primavera vargada. Grazia alla bunaveglia de tals magisters essan nus ussa el cass de gidar mintga affon legasten cun la terapia corrispondenta. Ils cuosts per quella surpren els pli biars cass la segirada d'invalids.
- *Logopedia* ei scolaziun per plidar. Adina puspei dattan affons – era pli vegls – en egl muort ina u l'autra menda de plidar. Els pli bia cass se-tracta ei de sbagls de pronunzia ils quals in versau logoped sa curreger tgunschamein. Denton astgan ins mai bagatellisar sbagls de pronunzia pertgei ual quels provochesch an tiegl affon meinsvart grevs disturbis ella tenuta ni era ella prestaziun. Vul l'instrucziun logopedica denton esser effectiva, lu sto ella adina succeder el lungatg-mumma. Cheu havein nus en Surselva ina largia, pertgei tochen oz eis ei buca reussiu d'anflar in logoped romontsch che fass promts de baghegiar ora quella instrucziun schi impurtonta en nossa regiun. Bein astgein nus sperar de saver emplenir quella largia fatala els proxims onns. Ils cuosts per uras de logopedia surpren puspei els pli biars cass la segirada d'invalids; inaga u l'autra ei il Cantun obligaus de surprender quels.
- *Psicomotorica.* Ei settracta cheu de disturbis che derivan d'in accident dil tschurvi en senn psicoorganic. Igl affon ha difficultads cun ses mo-

viments. Moviments nuncoordinai e malsegirs, spertadad limitada, mal-inschignusadad e fleivlezia d'orientaziun spaziala caschunan agl affon meinsvart grevs impediments. Puspei maunca ei a nus en Surselva la persuna cun la scolaziun adequata per tala terapia. Forsa sedecida ina u l'autra scolasta pli giuvna de sescolar vinavon en quella biala activitat terapeutica. Era la terapia psicomotorica surpren la segirada d'invalids.

- *Psicoterapia* basegnan affons d'intelligenza normala mo cun disturbis ella tenuta. Ils motivs ein buca organics, mobein psichics. Gi'ei in tscherchel ualti vast che va savens ualti lunsch el camp della psichiatria. Perquei sa mo il psichiater d'affons eruir ina diagnosa exacta. Era la terapia ei de responsar mo tras in tal um dil fatg. La frequenza pren plitost tier ed ei aschia gnanc schi rara pli. El meglier cass semigliura il malesser da sesez. Sco allegau sura ha il Cantun aunc buca saviu crear in survetsch psychiatric d'affons ed aschia restan quels affons senza gl'agid, dil qual els havessen ner basegns.

Ina proposta

Ils davos diesch onns ha nossa regiun fatg in grond pass anavon sil camp de scola e sil camp della pedagogia curativa. Allas autoritads ed als vischins fa quei honour ed els meretan renconuschientscha ed engrazieivladad buca el davos era en num dils affons ch'ei pertucca mintgamai. Denton savein nus che entginas impurtontas largias ein aunc d'emplenir. Oravontut eis ei necessari pil futur de baghegiar ora da rudien las scolas auxiliaras, l'instrucziun logopedica e la terapia psicomotorica.

Ina buna sligiaziun fuss sche tut las vischnauncas della Surselva creassen l'instrucziun logopedica e la terapia psicomotorica el ravugl della Pro Surselva. En medem temps ed en quei connex savess era la terapia de legastenia vegnir coordinada bia meglier che tochen dacheu. Plinavon sa il survetsch psicologic scolastic ademplir siu pensum en nossa regiun en moda cuntenteivla pér lu, sch'in dils cussegliaders de scola lavura en uffeci cumplein. Era quei fuss tgunschamein sligeivel el ravugl della Pro Surselva. La basa legala leutier ei gia dada tras la lescha vertenta de scola e tras il regulativ dil survetsch psicologic. La finanziaziun duess buca caschunar grondas difficultads, perquei che la segirada d'invalids indemni-

sescha bunamein tut las terapias specialas. Al salari dil logoped e dil cussigliader de scola paga il Cantun la contribuziun sco el paga a mintga scolast. Aschia restass ei ina mudesta summa da reparter sin las vischancia.

Muort spazi limitau eis ei stau pusseivel d'entrar mo en moda fetg genera-
la sils impediments che caschunan a nos affons difficultads duront lur
temps de scola. Jeu hai sesprau de dar ina survesta dellas pusseivladads
d'agir tier impediments en scola; jeu hai era fatg attents sin munconzas
en quels graus. Bugen sperel jeu ch'ins detti era vinavon la duida forma-
ziun agl affon impedi. Lein buca veser ei ton sco obligaziun, mobein sco
missiun elevonta!